

TURİZM SEKTÖRÜNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Mustafa Necmi İLHAN¹, Melih Gaffar GÖZÜKARA², Esma AKSU²

¹Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı İş ve Meslek Hastalıkları Bilim Dalı

²Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

ÖZET

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de turizm sektörü ülke ekonomisinin önemli unsurlarından biridir. Türkiye’de turizm gelirinun gayri safi milli hâsıla içindeki payı 2015 yılında %6,2 iken turizmin ihracata oranı %21,9 dur. 2023 hedefine göre 50 milyon yabancı turist ve 50 milyar turizm geliri elde edilmesi hedeflenmektedir. Türkiye’nin turizm alanındaki mevcut konumu ve hedefleri göz önüne alındığında bu sektöre özel iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının artırılması, özel ve kamu kuruluşlarının bu konuya gerekli önemi vermesi gerekmektedir. İş sağlığı çalışma yaşamındaki sağlık sorunlarının tanımlanması ve çalışanların sağlığının korunmasına yönelik etkinliklerin yer aldığı bir alandır. İş sağlığında temel ilke koruyucu yaklaşımdır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına intikal eden ihbar ve şikâyet konuları ile bu sektöre yönelik olarak yapılan araştırmalarda ortaya konulan sorunlar birlikte değerlendirildiğinde; çalışma sürelerinin uzunluğu, ara dinlenmelerinin ihlali, hafta tatili izni ihlali, ücret ödenmeden ulusal bayram ve genel tatil çalışması yaptırılması, izinsiz yabancı uyruklu işçi çalıştırılması, kayıt dışılık öncelikli riskler olarak belirlenmiştir. Turizm hizmeti veren her türlü kuruluştta çalışan personelin tamamına temel hijyen kuralları, bulaşıcı hastalıklar ve korunma yolları, kişisel koruyucu donanım kullanımı (eldiven, gözlük, güneş koruyucu, eğilerek ağırlık kaldırma...) gibi temel konularda sağlık eğitimi verilmeli ve her personel kendi sağlığını koruma sorumluluğunu almalıdır.

Anahtar kelimeler: Turizm sektörü, iş sağlığı, iş güvenliği, iş hastalıkları, koruyucu değerlendirmeler.

PROBLEMS AND SOLUTION SUGGESTIONS RELATED TO OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY IN TOURISM SECTOR

ABSTRACT

The tourism sector in Turkey is one of the important elements of the country's economy as it is in the whole world. The share of tourism income in Turkey in the gross national product is 6.2% in 2015 and the rate of tourism exports is 21.9%. According to the target of 2023, 50 million foreign tourists and 50 billion tourism income is targeted to be achieved. Given the current position and targets of Turkey in the field of tourism, it is necessary for private and public organization to give importance to this issue in order to increase the work of private sector occupational health and security. Occupational health is a field in which activities are defined to identify health problems in the working life and to protect the health of employees. The basic principle in occupational health is the protective approach. When the complaints reported to the Ministry of Labor and Social Security and the problems raised in this sector are evaluated together, Length of working hours, infringement of interim rests, violation of weekly holiday permits, national holiday and general holiday work without pay, unauthorized foreign national employment and informality determined as priority risks. Health education should be given to all the personnel working in the establishment who provide tourism services, and every personnel has to take responsibility for protecting their own health. Basic health issues such as basic hygiene rules, infectious diseases and ways of protection, use of personal protective equipment (gloves, glasses, sunscreen, lean weight lifting ...) should be included in the given health education content.

Keywords: Tourism sector, occupational health, occupational safety, occupational diseases, preventive measures.

İletişim/Correspondence:

Melih Gaffar GÖZÜKARA

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, ANKARA

E-posta: MelihGözükara@hotmail.com

Geliş tarihi/Received: 26.07.2017

Kabul Tarihi/Accepted: 11.09.2017

GİRİŞ

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de turizm sektörü ülke ekonomisinin önemli unsurlarından biridir. Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili olması nedeniyle yaz aylarında deniz turizmi ile öne çıkarken, bulunduğu coğrafi konum nedeniyle geçmişten günümüze pek çok kadim medeniyete ev sahipliği yapması sayesinde tarihi ve kültürel turizm açısından da öne çıkmaktadır. Ayrıca sahip olduğu termal kaynaklar ile de termal turizmde cazibe merkezleri arasında yer almaktadır.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) 2017 raporuna göre, tüm dünyada turist sayısı bir önceki seneye göre %3,9 artarak toplam bir milyar 235 milyon seviyesine ulaşmıştır.(1) UNWTO 2016 verilerine göre Türkiye turist sayısı bakımından 6. sırada, turizm geliri bakımından 12. sıradadır (2). Türkiye’de turizm gelirinin gayri safi milli hâsıla içindeki payı 2015 yılında %6,2 iken turizmin ihracata oranı %21,9 dur(3). Ekonomideki yeri bu kadar önemli olan bacasız sanayi olarak nitelendirilen turizm sektörü gelecek hedeflerine de etki etmektedir. Türkiye Turizm Stratejisi 2023’e göre, Türkiye’nin dünyada en fazla turist çeken ve en fazla turizm geliri elde eden ilk beş ülkeden biri olma hedefi vardır. 2023 hedefine göre 50 milyon yabancı turist ve 50 milyar turizm geliri elde edilmesi hedeflenmektedir.

Turizm sektöründeki pozitif ivmeli büyüme, işletme sayısında her sene ciddi bir artış yaratmaktadır. Artan istihdamla birlikte çok fazla kişiyi etkilemesi, hastalıklara bazen ölümlere neden olması, bu nedenle ekonomik kayıplara yol açması ve önlenemez olması bakımından turizm alanında iş sağlığı ve güvenliği en çok dikkate alınması gereken konulardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’nin turizm alanındaki mevcut konumu ve hedefleri göz önüne alındığında bu sektöre özel iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının

artırılması, özel ve kamu kuruluşlarının bu konuya gerekli önemi vermesi gerekmektedir.

1. İş Sağlığı ve Güvenliği Temel Kavramlar ve Yaklaşım

İş sağlığı çalışma yaşamındaki sağlık sorunlarının tanımlanması ve çalışanların sağlığının korunmasına yönelik etkinliklerin yer aldığı bir alandır. İş sağlığında temel ilke koruyucu yaklaşımdır (4).

Çalışanların sağlığının korunması gerek çalışanın sağlık gözetimi, gerekse çalışma ortamının gözetimi yoluyla gerçekleştirilebilir. *Sağlık gözetiminde;* çalışanın işe giriş muayenesi ile aday olduğu iş için uygunluğu, periyodik sağlık muayenesi ile yaptığı işten ya da işin yürütüm koşullarından kaynaklanan sağlık sorunlarının erken tanısı sağlanır. *Çalışma ortamı gözetiminde* ise işyerinde bulunan sağlığa etkili fiziksel, kimyasal, biyolojik pek çok etmenin varlığı ve ortamdaki düzeyleri araştırılarak, yasal sınırların aşılması için gereken önlemler alınır (5).

2.1. İş Kazası Kavramı

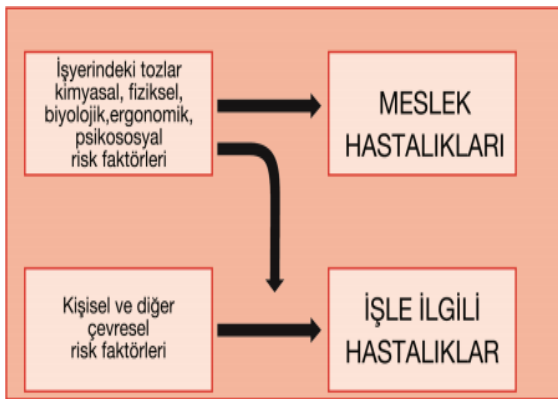
5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 13. Maddesinde iş kazalarının neler olduğu belirtilmiş fakat iş kazası tanımlanmamıştır. Madde 13’ e göre; *iş kazası*, sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, yürütmekte olduğu iş nedeniyle, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında ve emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olaydır(6). Özetle, işverenin otoritesi altında meydana gelen sigortalıyı hemen veya sonradan, bedenen ya da ruhen özre uğratan her olay iş kazası

olarak değerlendirilir. İşyeri ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilgisi olmayan 3. kişilerin eylemleri ya da yıldırım düşmesi, deprem, sel gibi doğal olayların neden olduğu kazalar ve ayrıca işyerinde meydana gelen intihar olayı veya işyerinde kalp krizi geçirilmesi de iş kazası sayılmaktadır (7). Bir iş kazası meydana geldiğinde; kazanın, sigortalıları çalıştıran işveren tarafından, o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)'ya da iş kazası ve meslek hastalığı bildirim formu ile birlikte internet üzerinden en geç kazadan sonraki üç iş günü içerisinde bildirilmesi zorunludur (6).

2.2. İşle İlgili Hastalık ve Meslek Hastalıkları Kavramı

İşle ilgili hastalıklar ise, işyerinde var olan birçok nedensel faktör ve başka risk faktörlerinin birlikte rol oynadığı hastalıklardır. Yani etiolojisi kompleksdir. Şekil 1 'de görüldüğü gibi hastalık etkeninin işyerinde olması zorunlu değildir. Doğrudan işyerinden kaynaklanmasalar bile, işyerindeki faktörlerden etkilenirler ve seyirleri değişir (8).

Şekil 1. Meslek hastalıkları-işle ilgili hastalıklar (8)

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 14. Maddesinde Meslek Hastalıkları ile ilgili tanımlar ve şartlar belirtilmiştir. Madde 14'e göre; *meslek hastalığı*, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici

veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleridir (6).

Meslek Hastalıkları “zararlı bir etkenle, bundan etkilenen insan vücudu arasında, çalışılan işe özgü bir neden-sonuç, etki-tepki ilişkisinin ortaya konabildiği hastalıklar grubu” olarak tanımlanmaktadır. Meslekle spesifik veya güçlü ilişki gösterirler ve çoğu zaman nedensel faktör tektir. Kendilerine özgü klinik tabloları vardır. Aynı meslek çalışanlarında görülme sıklığı daha yüksektir. Etken veya metabolitleri biyolojik ortamlarda izole edilebilir. Deneylerle tekrarlanabilirler. Etkene maruziyetin başlangıcı ile hastalık semptom ve bulgularının ortaya çıkması arasında sessiz bir dönem olabilir (9).

3. Turizm Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliğini İle İlgili Sorunlar

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına intikal eden ihbar ve şikâyet konuları ile bu sektöre yönelik olarak yapılan araştırmalarda ortaya konulan sorunlar birlikte değerlendirildiğinde; çalışma sürelerinin uzunluğu, ara dinlenmelerinin ihlali, hafta tatili izni ihlali, ücret ödenmeden ulusal bayram ve genel tatil çalışması yaptırılması, izinsiz yabancı uyruklu işçi çalıştırılması, kayıt dışılık öncelikli riskler olarak belirlenmiştir (10).

Literatürde de pek çok yayında benzer sorunlar dile getirilmek olmakla birlikte, ana başlıklarıyla turizm sektöründe çalışanların maruz kaldıkları belli başlı risk faktörleri şu şekildedir:

3.1. Psikososyal Etmenler

İnsan ile direkt olarak ilgilenilen tüm işlerin stresli olduğu bilinmektedir. Turizm sektörü bu tür etkileşimlerin yoğun yaşandığı bir iş alanıdır. Sektörün yapısı gereği mevsimsel çalışma, uzun çalışma saatleri, vardiyalı çalışma, akşam ve haftasonu çalışma, iş yükünün fazlalığı, konuklar tarafından şiddet ve baskı görülmesi sektördeki psikososyal risklerin diğer kaynakları arasında gösterilebilir.

Psikososyal risk faktörleri çalışanların işe bağlılığını, verimliliğini ve iş tatminlerini olumsuz olarak etkilemektedir (11).

İşyerinde şiddet, taciz ve sindirilme gibi psikososyal faktörlere maruz kalanlarda, uyku sorunları, kaygı, asabiyet gibi belirtileri gösterme oranı, bu faktörlere maruz kalmayanlara göre 4 kat fazladır (12).

2000 yılında Türkiye'nin çeşitli illerindeki 25 farklı beş yıldızlı otelde, 663 otel çalışanı üzerinde gerçekleştirilen bir araştırma sonucunda, çalışanlar üzerinde stres yükü ve şiddeti açısından en önemli stres kaynakları, “yetersiz ücret ve maddi koşullar, aileye ve sosyal yaşantıya yeterli zaman ayıramama, performans değerlendirmede adaletsizlik, eksik terfi ve iş yerindeki dedikodular” olarak belirlenmiştir (13).

3.2. Kötü Fiziksel Şartlarda Çalışma, Ekipman ve Eğitim Eksiklikleri

Turizm sektöründe faaliyetlerde bulunan otel, restoran ve lokanta işletmelerinde çeşitli sebeplerle yoğun olarak meydana gelen düşmeler sonucunda ciddi yaralanmalar, sakatlıklar hatta ölümlerin meydana geldiği görülmektedir. Bu nedenlerin başında personelin eğitim eksikliği, yeterli ve doğru koruyucu ekipman kullanmaması veya sahip olmaması, çalışılan yerlerin aydınlatma, termal konforunun yeterli olmaması, mekanik şartların kötü olması yer almaktadır.

Özellikle temizlik yapılırken yetersiz ekipman ve zaman verilmesi sonucu arkada kalan yağ ve yemek artıkları, hızlı servis yükümlülüğü altında ezilen çalışanların düşme riskini yükseltmektedir. Çalışma alanının yeterince aydınlatılmaması, uygun merdivenler yerine farklı malzemeler ile geçici platformlar oluşturulması, çalışılana zemine uygun ayakkabı temin edilmemesi, kalifiye olmayan personele lamba değiştirilmesi, ışıklı platformlar kurulması

gibi koruyucu ekipman ve uygun merdiven kullanımı gerektiren işler yaptırılması düşme kazalarına neden olmaktadır.

Özellikle mutfak, havuz ve sezonluk çalışanlara tahsis edilen barınma odalarında elektrik kablolarının muhafazasız şekilde bulunması, elektrik tesisatlarının standartlara uygun olmaması, kalifiye olmayan çalışanlara elektrik tesisatı müdahaleleri yaptırılması, prizlerin emniyet standartlarına uygun olmaması elektrik yanıklarına sebep olabilmektedir. Eğlence amaçlı kullanılan yanıcı maddelerin muhafaza ve kullanımında eğitim ve ekipman eksikliği olması, mutfak bölümlerinde kızgın yağ ile çalışan personelin güvenlik ekipmanlarının yetersiz olmasına aşırı yükün altından kalkabilmek için molasız ve uzun saatler çalışan personelin yorgunluğunun oluşturduğu dikkatsizliklerde eklendiğinde oluşan yanık kazalar geri dönülmez yanıklara neden olabilmektedir.

Temizlik ve eğlence amaçlı kullanılan çeşitli kimyasal maddelere, eğitim ve ekipman eksikliği sonucunda maruz kalınması deri hastalıkları ve solunumsal hastalıklar gibi çeşitli yüzeysel ve sistematik zararlara sebep olabilmektedir. Bu maddelerin gıdalar ile uygunsuz depolanması ayrıca turist sağlığını da kötü olarak etkileyebilmektedir. Bu risk çalışan sayısı yetersizliği ve iş yükü ile artmaktadır. Bu kesici/delici yaralanmalar ufak kesiklerden, kıyma makinesi kazalarında olduğu gibi uzuv kaybına kadar gidebilmektedir.

Turizm sektöründe en çok görülen iş ile ilgili hastalıklar kas ve iskelet sistemi ile ilgili hastalıklardır. Uzun süre ayakta kalmak ve ağır yük taşımak, yüksek düzeyde gürültü ve dumana maruz kalmak, çok yüksek ve çok düşük sıcaklıklarda çalışmak, kas ve iskelet sistemi hastalıklarına yol açmaktadır. Bel kaymaları, sırt kaslarının zedelenmesi, bilek burkulması ve boyun tutulması kapı

görevlileri ve bavul taşıyan işçilerin başına sıkça gelmektedir. Otellere büyük gruplar geldiği zaman pek çok sayıda ağır bavulun hızlıca içeriye taşınacak olması, bu sıkıntılarla karşılaşılma riskini arttırmaktadır. Kas-iskelet yaralanmaları çoğu zaman kayma ve düşme sonucunda ya da ağır kaldırmaktan kaynaklanmaktadır. (14)

Gürültü çalışma motivasyonunu ve çalışan sağlığını doğrudan etkileyen ancak işyerlerinde genelde gözardı edilen bir konudur. Diskotek, bar, animasyon gibi eğlence amaçlı bölümlerdeki müziğin yanı sıra kazan dairesi ve teknik bakım çalışmaları nedeniyle de yüksek düzeyde gürültüye maruz kalabilmektedirler (15). Yapılan bir çalışmada otellerde yüksek düzeyde gürültüye maruz kalan personel özellikle garsonlar, servis elemanları, mutfak ve çamaşırhane personelidir (16).

Çalışma ortamının aydınlatılması hem iş güvenliği açısından hem de kişilerin sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Mutfak gibi alanlarda kesici aletlerle çalışırken ya da merdiveni sık kullanan personelin yetersiz aydınlatma nedeniyle iş kazasına uğraması olasıdır. Bu nedenle işyeri gözetimlerinde aydınlatma göz ardı edilmemelidir. Yapılan çalışmalarda aydınlatmanın TS EN 12464-1 standardında yer alan limit değerleri karşılamadığı tespit edilmiştir. Çalışma alanlarında doğal aydınlatmadan faydalanılmadığı, yapay aydınlatma kaynaklarının birçok alanda doğru konumlandırılmadığı görülmüştür. Otel işletmelerinde sadece idari ofislerde doğal aydınlatmadan faydalandığı, ancak bu alanlarda da masaların ve ekranlı araçların doğru konumlandırılmadığı saptanmıştır (17).

3.3. Çalışma Sürelerinin Uzunluğu, Mola ve İzin Hakkı İhlalleri

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın "Turizm Sektöründe Çalışma Sürelerinin

İyileştirilmesi" raporunda işyerlerinde günlük çalışma sürelerinin çeşitlilik gösterdiği ve yoğunlukla 7,5 veya 8 saat şeklinde olduğu, işçilerin yaklaşık %50'lik bir bölümünün haftalık çalışma süresinin üzerinde çalıştığı, fazla çalışmanın özellikle mutfak ve servis bölümünde yoğun bir şekilde yapıldığı saptanmıştır. Denetimi yapılan 98 işyerinde haftalık çalışma süresinin 45 saatin üzerinde belirlendiği, işçilerin çalışma sürelerinin ara dinlenmeleri dahil kesintisiz 12 saat dinlenmeyi içerecek şekilde düzenlenmediği tespit edilmiştir. Turizm çalışanlarının %21'lik bölümünün haftanın 7 günü çalıştırıldığı ya da hafta tatillerinin biriktirilerek yasaya aykırı şekilde kullanıldığı belirlenmiştir. Ulusal ve Dini Bayramlar gibi özel zamanlarda yapılan denetimlerde 62 işyerinde tatil günlerinde çalışılmasına rağmen bugünlere ilişkin ek bir yevmiye ödenmediği tespit edilmiştir.(10)

3.4. İzinsiz Yabancı Uyruklu İşçi Çalıştırılması

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın "Turizm Sektöründe Çalışma Sürelerinin İyileştirilmesi" raporunda 93 işyerinde (bu işyerlerin büyük bir kısmı otellerde alt işveren olarak ya da kiralama yönetimi ile iş yapan hamam-sauna, animasyon, deri, kuyum, market vb. şekilde faaliyette) izinsiz yabancı uyruklu çalıştırıldığı tespit edilmiştir. Yine bazı yabancı uyruklulara tur operatörü adı altında çalışma izni alınmış olmasına karşın bunların tur operatörü olarak değil animasyon, çocuk kulübü, sauna vb. yerlerde çalıştırıldığı tespit edilmiştir(10). İzinsiz çalıştırılan işçilerin sağlık kontrollerinin düzenli yapılmaması, eğitimlerinin olmadığı iş kollarında çalıştırılması hem çalışanın hem de turistin sağlığını olumsuz etkilemektedir.

3.5. Kayıt Dışılık

Turizm sektörünün en önemli problemlerinden biri kayıt dışı istihdamdır. Bu durum sağlık güvencesi yokluğunu da

beraberinde getirmektedir. Türkiye HbsAg seropozitifliği açısından orta endemisite bölgesidir. Bu nedenle işe girişte portör muayenesi büyük önem taşımaktadır. Yapılan bir çalışmada Halk Sağlığı Laboratuvarına başvuran gıda, temizlik, turizm gibi sektörlerde çalışan portörler ile işe yeni girenler dahil edilmiştir. HBsAg seropozitif portörlerin %82,0'si gıda, %10,3 ünün temizlik sektöründe çalıştığı, %7,7'sinin işe yeni girenlerden oluştuğu belirlenmiştir (18). Kayıt dışı çalışanlar portör muayenesinden geçmemekte, kötü koşullarda kalmakta, temel hijyen eğitimi alamamakta, kaldıkları kötü ortamlar nedeniyle bulaşıcı hastalıklara maruz kalma, taşıyıcılık ve hastalık yayılmasına neden olma gibi risklere maruz kalmaktadırlar

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Ulusal İstihdam Stratejileri raporu içinde turizm sektöründe 2013 Nisan ayı verilerine göre SGK'lı çalışan sayısı 838 bin olarak belirlenmiştir(18) . Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Ulusal İstihdam Stratejisi 4. İzleme ve değerlendirme kurul toplantısı mevcut durum raporuna(2016) göre kayıt dışı istihdam 2011 yılında % 40,3 iken 2015 yılında % 24,5 e gerilemiştir, fakat halen 2016 yılında OECD ülkeleri arasında Türkiye 1. sıradadır (19).

3.6. Vasıfsızlık ve Düşük Ücretlendirme

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Raporu'na göre turizm sektörü çalışanlarının meslek lisesi diplomaları, ustalık, kalfalık ve hizmet içi eğitim sonucu verilen bütün belgeler sertifika olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, çalışanların %46'lık bölümünün sertifikasız olarak çalıştırıldığı belirlenmiştir. Yapılan denetimlerde işyerinde ücretlerin zamanında ödenmediği, günlük ücretle çalışan işyerlerinde 31 gün çeken aylarda 30 günlük ücret ödendiği, maktu ücretli işyerlerinde işçinin hasta, izinli gibi sebeplerle gelmediği günlerin ücretlerinin kesildiği tespit edilmiş, 95 işyerinde fazla çalışmaların ücretlerinin ödenmediği ya da

eksik ödendiği, fazla çalışma onaylarının alınmadığı hususları saptanmıştır (10). Emeğinin karşılığını alamayan personelin işini yaparken mutlu olması beklenemez. Ekonomik nedenlerle düşünceli olan personelin olası bir iş kazası olasılığı artmaktadır.

3.7. Sezonluk Çalışma Zorunluluğu ve İşyeri Hekimliği Hizmetleri Aksaklıkları

Gerek işyeri çalışanları ile gerekse işveren vekilleri ile yapılan görüşmelerde sektörün en önemli sorunları arasında işin sezonluk olması ve sezonluk çalışmanın yarattığı etkiler yer almaktadır. Bu etkilerin başında; hizmet akdinin askıda olduğu dönemlerde, ücretten mahrum kalma, işsizlik sigortasından yararlanamama, Genel Sağlık Sigortası için prim ödeme zorunluluğu ile emeklilik için gerekli prim gün sayısına oldukça uzun yıllar sonra ulaşılabilir. İşyerinde gece çalıştırılacak işçilerin sağlık durumlarının gece çalışmasına uygun olduğuna ilişkin sağlık raporlarının alınmadığı, gece postalarında çalıştırılacak işçilerin listelerinin ve bu işçiler için işe başlamadan önce alınan ve periyodik sağlık raporlarının bir nüshasının ilgili bölge müdürlüğüne verilmediği ve postaların düzenli olarak değiştirilmediği hususları tespit edilmiştir (10).

4. Turizm Sektöründe Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Neler Yapılmalıdır?

Turizm hizmeti veren her türlü kuruluşta çalışan personelin tamamına sağlık eğitimi verilmeli, her personel kendi sağlığını koruma sorumluluğunu almalıdır. Verilen sağlık eğitimi içeriğinde temel hijyen kuralları, bulaşıcı hastalıklar ve korunma yolları, kişisel koruyucu donanım kullanımı (eldiven, gözlük, güneşkoruyucu, eğilerek ağırlık kaldırma...) gibi temel konular yer almalıdır.

Turizm alanında çalışanların sağlık kayıtlarının düzenli tutulması gerekmektedir. Düzenli kayıtlar sayesinde

sık karşılaşılan işle ilgili hastalıklar, meslek hastalıkları ve iş kazaları epidemiyolojilerinin belirlenmesi mümkün olabilir.

İş Yeri Hekimliği hizmeti ciddiye alınarak uygulanmalı, işe giriş muayenesi ve periyodik muayeneler aksatılmamalıdır. Bu sayede alınacak önlemler belirlenebilir, sorunlar gelişmeden çözüleceğinden oluşabilecek işgücü kaybının önüne geçilerek ekonomik kayıplar önenebilir.

Zırhlı eldiven, zemine uygun ayakkabı gibi koruyucu ekipmanların kusursuz bir şekilde temin edilmesi oluşacak kazaların zararını minimal seviyeye indirecektir. İşletmeci, çalışanın çalışma ortamını ve şartlarını gözlemlemeli gerekli önlemleri almalıdır. Çalışanların, çalışma sürelerini (gece çalışması, fazla çalışmalar vb.), izin ve tatil haklarını İş Kanunu'na göre düzenlemeli, psikososyal baskılar en aza indirilmelidir.

Kayıt dışı personel çalıştıran kurumlara yapılan denetimler artırılmalı ve cezalar daha caydırıcı hale getirilmelidir.

KAYNAKLAR

1. UNWTO, Tourism Highlights, 2017. Date: 20.07.2017 Available : <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029>
2. UNWTO, Tourism Highlights, 2016. Date: 21.07.2017 Available: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145>
3. TÜRSAB, Turizmin Ekonomideki Yeri, GSMH İçindeki Yeri. Erişim: <https://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler/turizmin-ekonomideki-yeri/gsmh-icindeki-payi-1963-79.html> (Erişim tarihi: 20. 07. 2017)
4. İlhan MN, Somunoğlu S. Turist Sağlığı Hizmetleri Ve Turizmde Çalışanların Sağlığı. Editör. Dilaver Tengilimoğlu. Sağlık Turizmi, 1. baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2013 s:199-211
5. Bilir N, Yıldız AN. İş Sağlığında Genel İlkeler. İş Sağlığı ve Güvenliği, 1. Baskı, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 2004 s:3-27
6. TC. Başbakanlık, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Kanun No: (5510), Resmi Gazete: 16.06.2006/26200 Erişim: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5510.doc> (Erişim tarihi 24.07.2017)
7. Güzel A, Okur AR, Caniklioğlu N. Sosyal Sigorta Türleri. Sosyal Güvenlik Hukuku, 16. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul 2006. s:394-398
8. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Türkiye'de İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Koşullarının İyileştirilmesi Projesi (İSGİP) , Meslek Hastalıkları ve İşle İlgili Hastalıklar Tanı Rehberi http://www.isgum.gov.tr/rsm/file/isgdoc/isgip/isgip_saglik_tani_rehberi.pdf (Erişim tarihi :25.07.2017)
9. J. M. Harrington et al, Occupational Health 4th edition. Oxford, Blackwell Science, 1998
10. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, Turizm Sektöründe Çalışma Sürelerinin İyileştirilmesi Programlı Teftiş Sonuç Raporu, Aralık 2011, Erişim: http://www3.csgb.gov.tr/csgbPortal/ShowProperty/WLP%20Repository/itkb/dosyalar/yayinlar/yayinlar2013/2011_48 (Erişim tarihi:21.07.2017)
11. Çalık İ, Demir O. İş Sağlığı Ve Güvenliği Kapsamında Konaklama ve Yiyecek-İçecek İşyerlerinde Psikososyal Riskler, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2015; 8, (41): 1170-1177
12. European Foundation of for the Improvement of Living and Working Conditions. Fourth European Survey on Working Conditions , Eurofound Report, 2007. Date: 25.07.2017. Available: <http://www.newunionism.net/library/working%20life/Eurofound%20-%20European%20Working%20Conditions%20Survey%20-%202007.pdf>
13. Saldamlı, A. Otel İşletmelerinde Stres Kaynakları ve Çalışanlar Üzerindeki Etkileri: Beş Yıldızlı Otelerde Bir Uygulama, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Dergisi. 2000; 6(6): 288-302
14. Güler Ç ve ark, Turist Sağlığı ve Hekimliği. Editör: Güler Ç, Akın L. Halk Sağlığı Temel Bilgiler, 1. Baskı, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 2006, s: 719-734
15. Singapore, Ministry of Manpower, Guidelines for Occupational Health and Safety in the Hotel Industry 2003. Date: (25.07.2017). Available: <http://safety.com.sg/pds/files/pdf/Guidelines%20for%20the%20Hotel%20Industry.pdf>
16. European Agency for Safety and Health at Work. Prevention Report on Protecting Workers in Hotels, Catering and Restaurants, 2008 Date: 25.07.2017. Available: <https://tr.scribd.com/document/39745877/Protecting-Workers-in-Hotels>
17. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Otel İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Değerlendirilmesi. Yamurluklu Y, İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi. Erişim: <https://www.csgb.gov.tr/media/5124/yeseminyamurluklu.pdf> (Erişim Tarihi: 25.07.2017)

18. Kalaycı R, Balcı H, Akdemir Y, Altındış M, Halk Sağlığı Laboratuvarına Başvuran Portörlerde HBsAg Sıklığı, Viral Hepatit Dergisi 2012; 18(1): 57-9
19. TC. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ulusal İstihdam Stratejisi 2014-2023 , 4. İzleme ve Değerlendirme Kurul Toplantısı, Taslak Mevcut Durum Raporu, 2016. Erişim: http://www.uis.gov.tr/media/1386/4_idk_taslak_rapor.pdf (Erişim Tarihi: 21.07.2017).